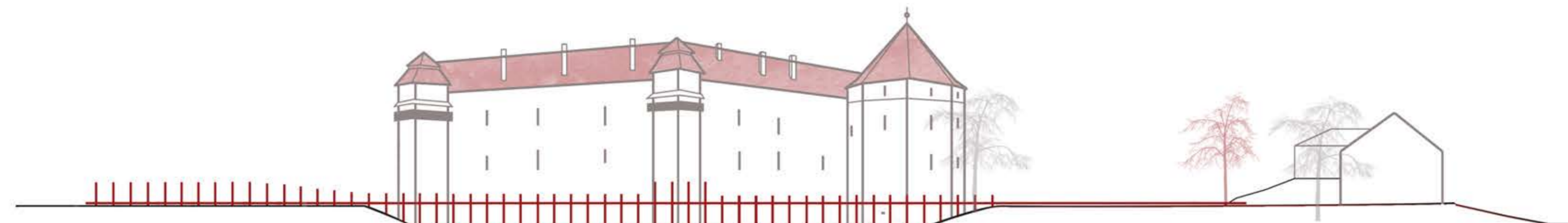

Ahol egykoron kőből rakott masszív, védelmező fal volt, most helyébe lép egy filigrán, áttetsző, állásig, néhol beszáradó fa szerkezet. A föld alá, másutt otrommekedik föl. Bizonyos pontjain finom szerkezeti, léptékelmi változásokkal találkozunk. Ebben a különleges helyzetben haladunk, csodáljuk a tájat, értelmezni próbáljuk a látottakat. A fák lombjai közt járunk, hasonló magasságban, mint amilyen egykoron az erőd fala volt, messziről látjuk a kastélyt. Később már egészen közel kerülünk hozzá; közvetlenül mellette haladunk, alutól látjuk teljes valójában; látjuk, de nem érhetjük el...

Where was once a massive protective wall made of stones, now it replaces a filigree, transparent, opaque, sometimes thickening wooden structure. It is playing... Here it hides under the ground, ascends elsewhere. We are meeting gentle changes in scale or structure at certain points. We are walking on in this particular situation, admiring the scenery, trying to interpret what we see. We are among the treetops, the same height as it was once the fortress walls, we see the castle from afar. Later we are getting quite close; we are walking next to it, seeing it from the bottom in its full reality; we see, but we can not touch ...

Létrehozunk egy jelet, ami megoldja, rendezi a kialakult helyzetet és értéket őriz.

Beavatkozásunk helye a római fal körvonalai, ezzel hívjuk fel a figyelmet a jelenleg láthatatlan, föld alatt rejtőző értékre. A körvonal mentén változik a domborzat, bizonyos pontjain más-más helyzetbe kerülünk. Építészeti beavatkozásként így egy olyan objektumot választunk, ami érzékenyen reagál minderre, kapcsolathoz lép. Értéket őriz, ugyanakkor nem akar főszerkepet vállalni. Helyfoglalása alkalmazkodó; elrejtőzik, mégis határozottan kijelöli a helyet.

Célunk az arborétum visszafeltételezése, újratelepítése az egykori római tábor területén. Ennek eszköze a területen elhelyezett építészeti objektum: egy modulelemekből összekapcsolt hid-szerkezet a római tábor falának vonalában, mely térben és időben flexibilis építmény. Az építmény nem a fal újrapítése, csupán egy jel - emlékeztető építészeti eszköze, melynek célja a hatáskötés, az élmények érzélmény útján történő befogadása. Egyszerű építészeti objektum, érzékeny beavatkozás, szabadon bejárható kertész, láthatatlan hid-sétény.

We are creating a sign that solves and arranges the situation and preserves value.

Our place of intervention is the Roman wall contour, thus we draw attention to the values being currently invisible and hidden beneath ground level. Along the contour the terrain changes, we get into a different position at it's certain points. As an architectural intervention we are choosing an object which is reacting sensitively to all of this, contacts and communicates with them, but it does not want to take a major role. It's reservation is adaptable; hides but definitely designates the place.

Our goal is to rebuild the arboretum on the territory of the former Roman camp. The tool is the architectural object placed in that field: a bridge structure connected with module elements in the line of the wall of the Roman camp, which is a spatially and temporally flexible structure. The construction is not the rebuilding of the former wall, it's just a sign - the architectural tool of reminiscence with the aim of impression and emotional interpretation. It is a simple architectural object, a sensitive intervention, a wanderable fence, an invisible bridge-walkway.

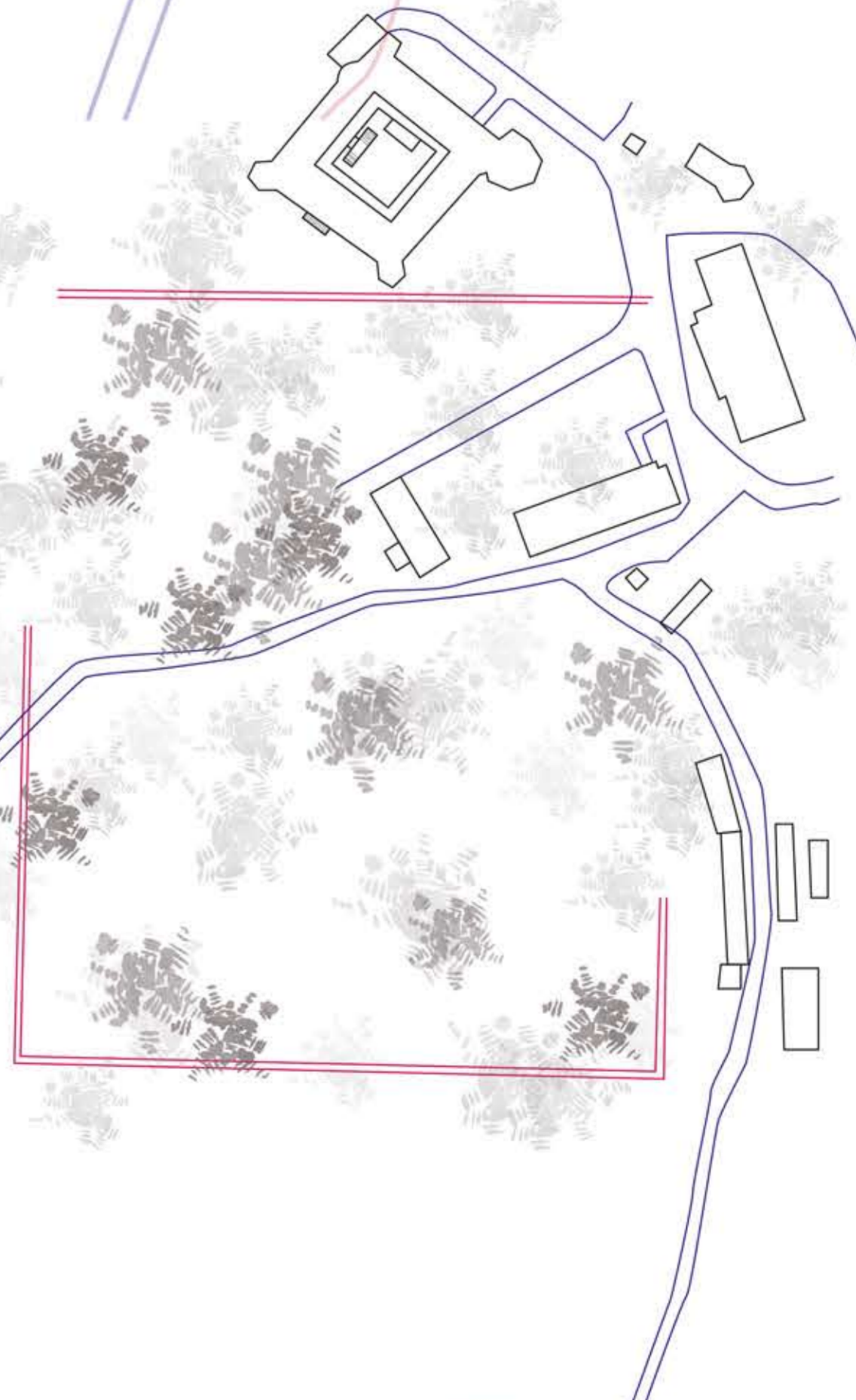
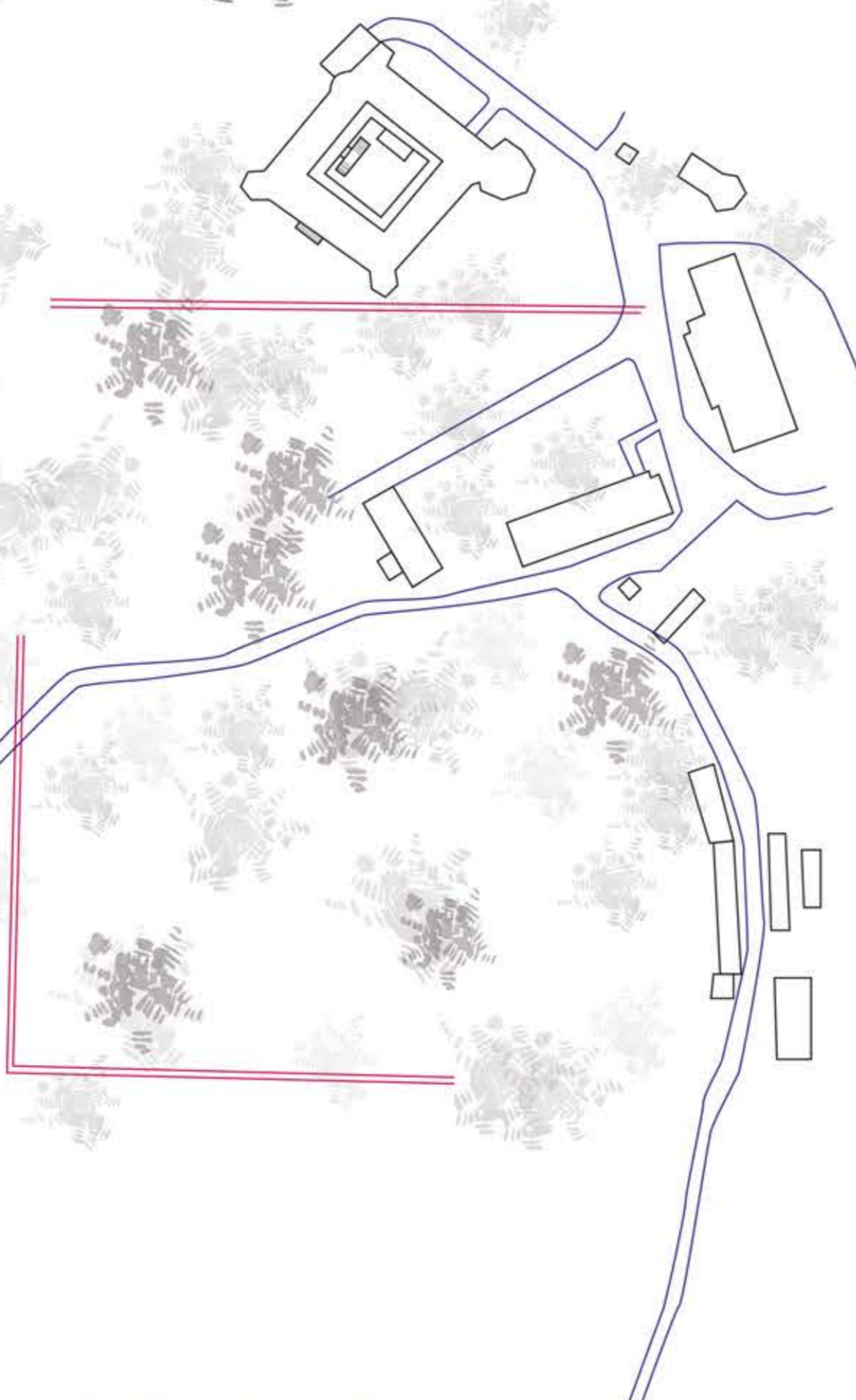
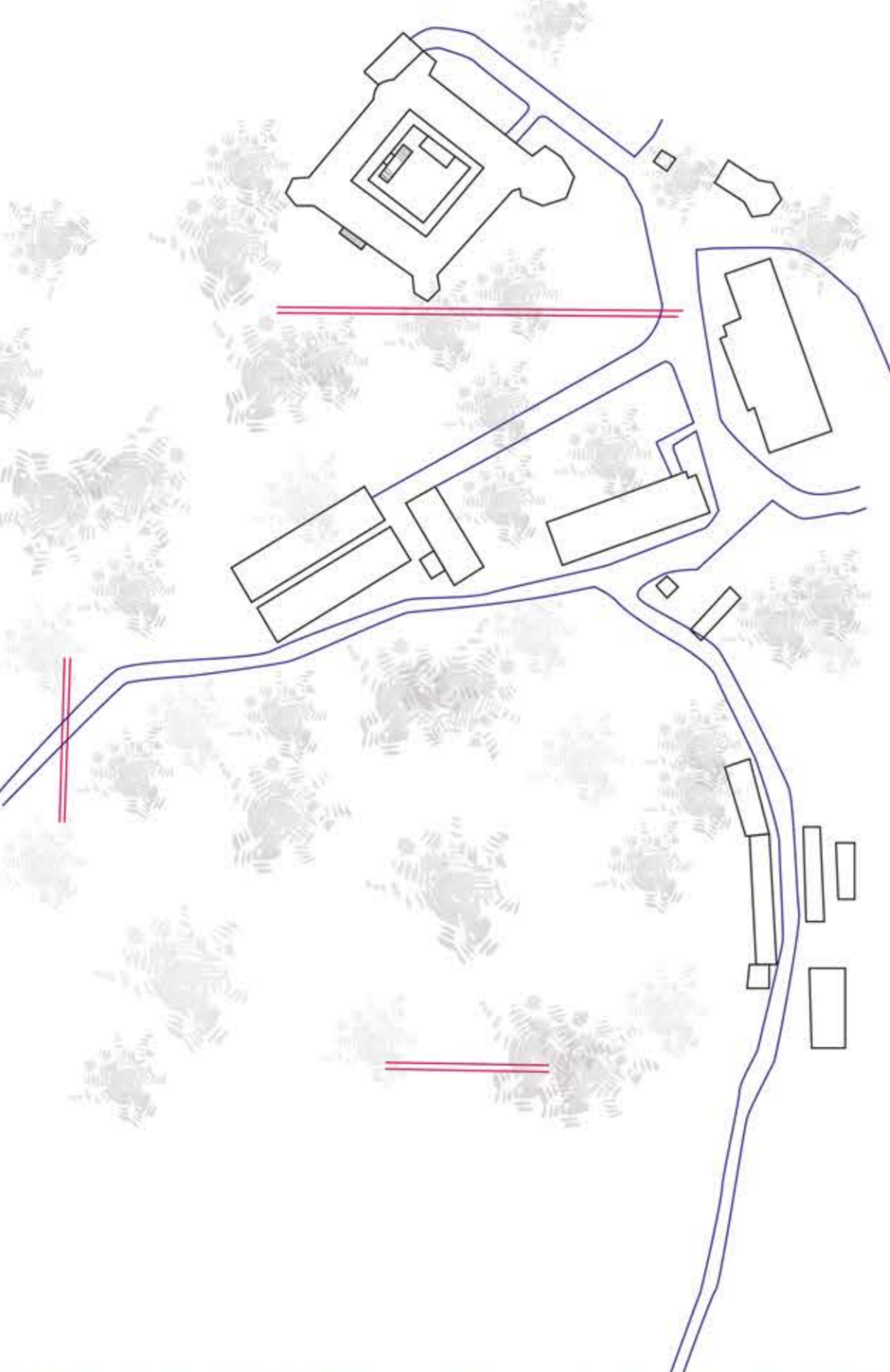
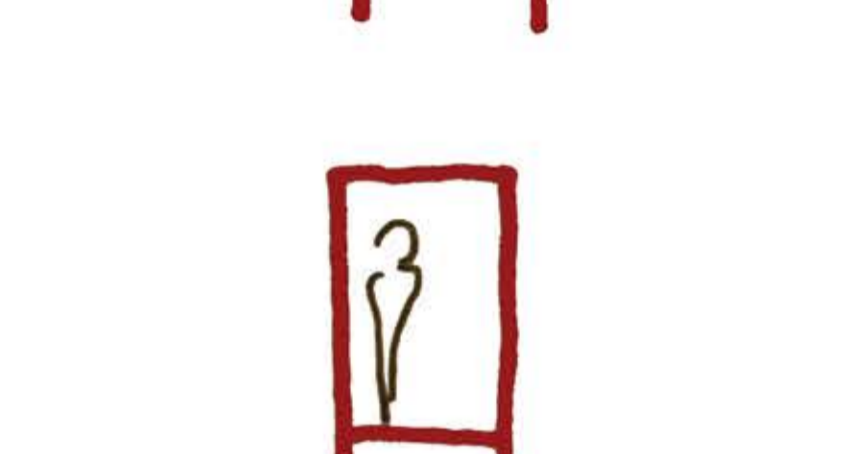
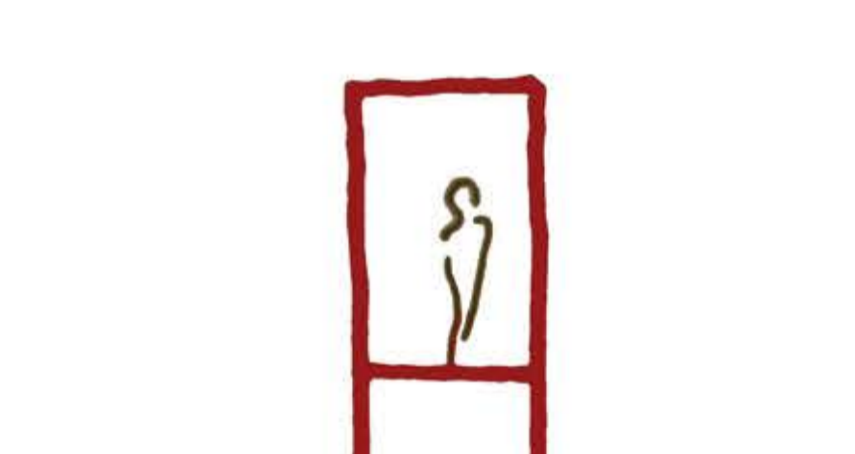
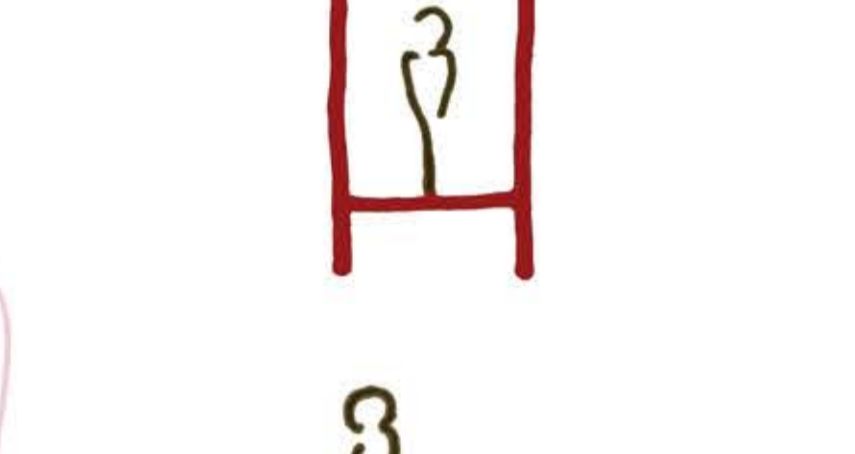
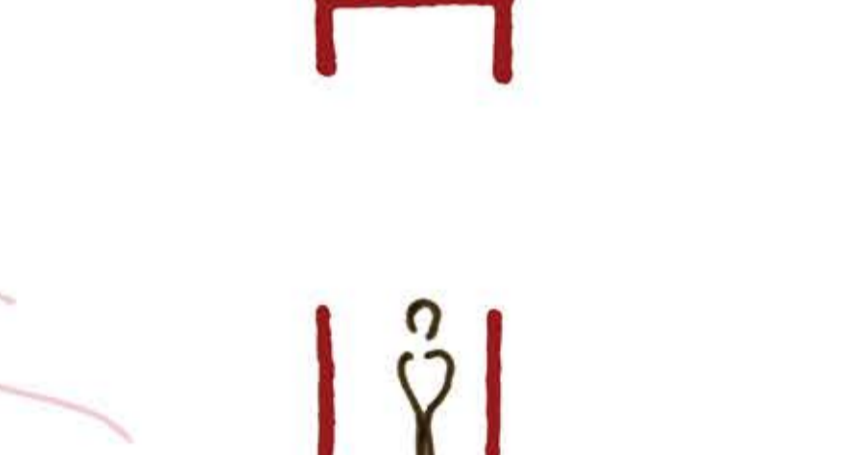
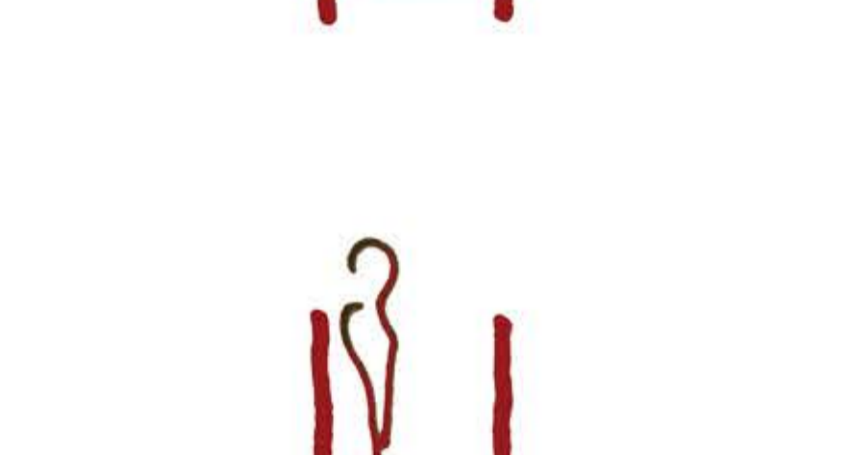
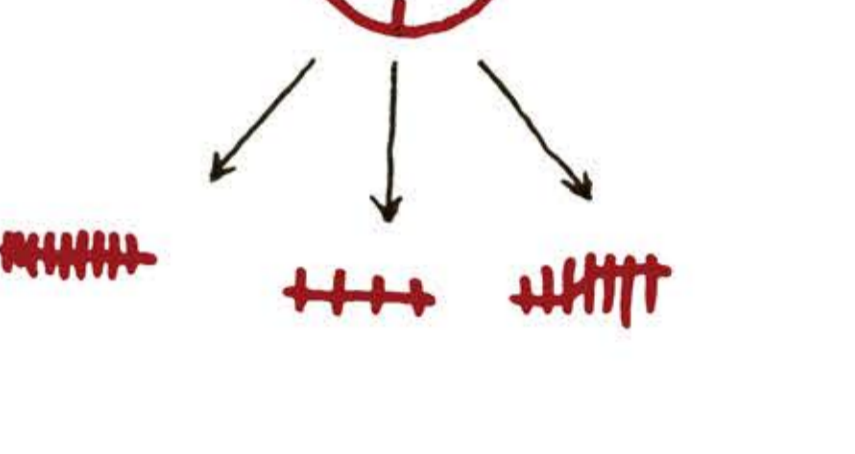
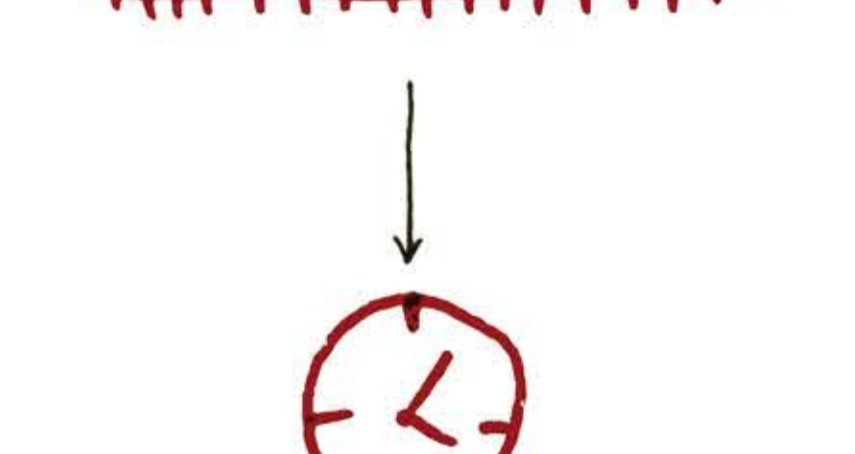
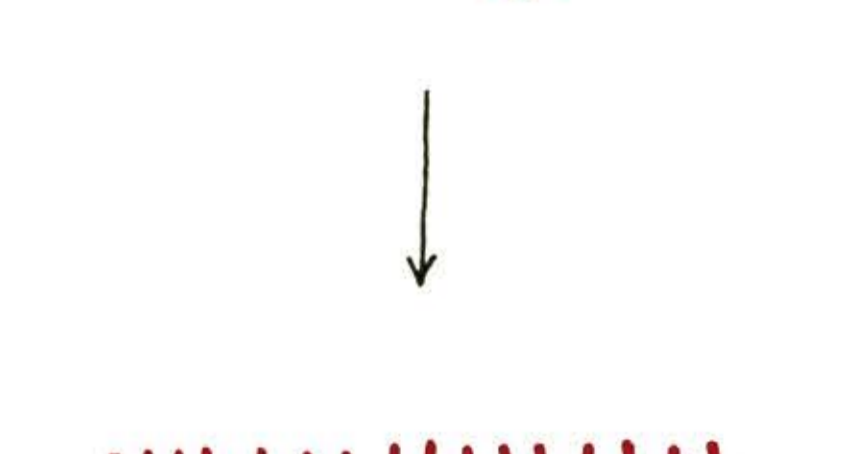
An arboretum maga lesz az érték-kapszula, ahol lehet elmélkedni a régi időkön és a nehéz sorsokon, ami különleges élményt ad, tervezettségében és telepítésében pedig megidézi a római kort. Űzönete van.

A mi érték-kapszulánk kicsi-nagy beavatkozás - nagy a léptékében, kicsiny a rejtőzködése okán. Mi is elrejtünk most valamit a fák közé, hogy aki rátalál, élményt szerezzen.

The arboretum will be the value-capsule itself where man can contemplate on old times and hard fates, it gives a unique experience and summons the Roman era in its planned form and position. It has a message.

Our value-capsule is a little-big intervention - big in its scale, little because of hiding. Now we are hiding something among the trees in order of gaining an experience when found.

□

É R T É K K A P S Z U L A

SZERZŐK: MICHELISZ ÉVA ÉS PATAI BOGLÁRKA
KONZULENS: VASÁROS ZSOLT

BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
IPARI ÉS MEZŐGAZDASÁGI ÉPÜLETTERVEZÉSI TANSZÉK
IDENTITÁS ÉS KULTÚRA SEKCIÓ

2015

ABSZTRAKT

A múlt, jelen és jövő kapcsolata mindig is fontos szerepet töltött be az emberek életében. Ősi szokások, értékek hagyományozódtak nemzedékről nemzedékre. Ez a folytonosság az épített környezetünkben is számtalan helyen érhető tetten. A kultúrák, népek, építmények nyomai, múltbeli lenyomatai egymásra rétegződnek, de az új réteg nem mindig fedi el teljesen a régit. Így alkotnak egy közös örökséget.

Dolgozatunkat alapos helyszínelemzéssel vezetjük be. Kutatjuk Marosvécs sokrétű múltjának összefüggéseit, elsősorban az épített örökség és a sokrétegű (kulturális) vizuális, érzékelhető vagy épp eltűnő rétegeit.

Az egykori római birodalom határát jelentő Limes erődláncolatának egyik eleme az itt megtalált castra és a hozzá szervesen kapcsolódó katonai település, azaz vicus. Egyedisége abban rejlik, hogy a Kemény kastély egy része ráépült az erőd egyik kapujára, az angolpark és a gyümölcsös pedig az erőd és a település maradványait rejt. A hely fő identitását a Kemény család története és az itt alapított Helikon közösség adja, mégis a látogatók többsége csupán Wass Albert sírhelyét keresi fel. A kastély jelenlegi hangulatát a múlt évig az épületben működő elmeógyógyintézet határozza meg, a betegeket a kastély szomszédságában felépített új épületekbe költöztették. Ez a megoldás viszont újabb problémákat vet fel, mert az új összekötő út elvágja egymástól a kastélyt és a hozzá tartozó gyümölcsöst, amely a római település helyén található.

Milyen eszközökkel tudnánk vajon felhívni az emberek figyelmét a terület történelmi sokszínűségére? Milyen irányban érdemes fejleszteni turisztikai szempontokból? Hogyan lehet egy helyben állva utazni az időben? Milyen "gépezet" szükséges ahhoz, hogy a ma embere kiszakadjon a jelenből? Hogyan lehet bemutatni egy olyan örökséget, ami jelenleg a felszín alatt húzódik?

TDK dolgozatunkkal ezekre a kérdésekre keressük a válaszokat.

Célunk az értékmegőrzés, figyelemfelhívás az építészet eszközeivel. Fontosnak tartjuk, hogy a múltbeli világ bemutatása mellett egy lehetséges irányt is mutassunk a jövőbe, ami a későbbi fejlesztések alapját képezheti.

ABSTRACT

The relationship of the past, present and the future has always played an important role in people's lives. Ancient customs and values has become a tradition from generation to generation. This continuity can be discovered in several places of our built environment. The cultures, peoples and structures are layered on each other, but the new coat is not always cover completely the old one. This way they form a common heritage.

We would start writing our dissertation with a profound site analysis. We search the correlation of the varied past.

The castrum which was found here is a part of the Limes, which was the border of the Roman empire. Its uniqueness lies in the fact that a part of the Kemény castle was built on the gate of the fort. The main identity of the place is signified by the history of the Kemény family and the Helikon community, which was established here. Though, the majority of tourists visits only the grave of Albert Wass. The current mood of the castle is still determined by the mental hospital functioning here until the past year. Afterwards, patients were relocated to an adjacent buildings of the castle. This solution now raises more problems; the road parts the castle and the orchard, which is located on the site of the Roman village.

What tools can we draw people's attention to the historical diversity of the area? What should be the direction of tourism development? How can we travel through time standing in one place? What 'mechanism' is needed in order of getting caught the people of today from it's present? How is it possible to present such an inheritance, which currently lies below the surface?

We are looking for the answers for these questions with our dissertation.

Our goal is preserving the values and rising awareness with the tools of architecture. We consider it important that in addition to the presentation of the historical world we also point to a possible direction of the future, which could form the basis for future developments.

BEVEZETÉS

A múlt, jelen és jövő kapcsolata mindig is fontos szerepet töltött be az emberek életében. Ősi szokások, értékek hagyományozódtak nemzedékről nemzedékre. Ez a folytonosság az épített környezetünkben is számtalan helyen érhető tetten. A kultúrák, népek, építmények nyomai, múltbeli lenyomatai egymásra rétegződnek, de az új réteg nem mindig fedi el teljesen a régit. Így alkotnak egy közös örökséget.

HELY, MÚLT

Tervezési helyszínünk Marosvécs, a Maros folyó jobb partján fekvő község a romániai Maros megyében. E a helyen az épített örökség és a kultúrtáj vizuálisan érzékelhető vagy épp eltűnő rétegei rendkívül izgalmas egyveleget alkotnak.

Marosvécs a római Limes határvonal Keleti részének egyik állomása. Maros megye területére eső határszakaszon eddig három római kori segédcsapattáborot kutattak fel: Marosvécsen kívül Mikházán és Sóváradon.

A latin eredetű *limes* kifejezést a modern kor történészei a Római Birodalom határvédelmi rendszerével tették egyenértékűvé. E hatalmas államszervezet a Kr.u. II. században érte el legnagyobb kiterjedését. Ekkor kezdődött el Dacia provincia védelmi rendszerének kiépítése is. Polübiosz, görög történetíró írta a római erődépítési szokásokról, hogy a görögök természettől védett helyre történő erődépítészetével szemben a rómaiak az *”árokásás fáradságait és mindazt, ami ezzel együtt jár, szívesen vállalják az áttekinthetőség kedvéért és azért, hogy a tábor alaprajza mindig egységes, állandó és mindenki számára ismert legyen. [...] A rómaiak ugyanis egységes és egyszerű rendszer szerint helyezik el csapataikat, és ezt alkalmazzák mindenütt és mindenhol.”*

A táborok mellett alapított települések (*vicusok*) olyan vallási, gazdasági és kulturális központok voltak, amelyek a katonákat és családjaikat látták el. A táborok közti kommunikációt és a csapatok ellátását a határral párhuzamosan futó *limesút* tette lehetővé. A határszakasz felügyeletét és védelmét völgyzáró sáncok és egy komplex őr- és jelző-torony rendszer szolgálta.

Ez a rendkívül fejlett és egységes gondolkodásmód tette lehetővé a birodalom ilyen mértékű sikerességét.

A Marosvécsen fellelt *castra* egyedisége abban rejlik, hogy a Kemény kastély egy része ráépült az erőd egyik kapujára, az angolpark és a gyümölcsös pedig az erőd és a település maradványait rejt.

A történelem során sokszor cserélt gazdát a kastély, amelyet II. Rákóczi György 1648-ban Kemény Jánosnak és utódainak adományozott. Ettől fogva Marosvécs 300 esztendeig a család tulajdona volt. A család büszkesége a kevésbé ismert báró Kemény János, aki mecénás, színházigazgató, író, irodalomszervező és lelkipásztor is volt egy személyben. Ő hívta életre az erdélyi magyar írókat és költőket tömörítő Helikon közösséget, akik 1926 és 1944 között évente egyszer a vécsi kastélyban vendégeskedtek. A kiválások és a viták ellenére ez az írói közösség volt az erdélyi írók legjelentősebb irodalmi csoportosulása a két világháború között.

A vár mögött hatalmas park terült el, amelyben somskert, sáfrányos, virágoskert és méheskert is működött.

A második világháború után az épületet és a hozzá tartozó területeket, gazdasági épületeket államosították. Ezt követően mintegy 60 évig javítóintézet majd pszichiátria működött benne.

HELYZETÉRTÉKELÉS

római erőd és a kastély+park viszonya

A többször átépített várkastély épületkutatása még nem áll rendelkezésre, de elmondható, hogy építői valószínűleg felhasználták az erőd köveit is. Tájolása/koordináta rendszere viszont eltér a római táborétól. Ennek oka az lehet, hogy a rómaiaknak a táboruk felállításakor nem a fő égtájak, vagy az uralkodó szélirány figyelembevétel volt a döntő, hanem az, hogy az ellenség támadása vagy felbukkanása mely irányból várható. A középkori kastély építését ezzel szemben sokkal inkább a természeti adottságok – továbbá a római tábor romjai - és tájolás befolyásolhatta.

A hajdani erőd falai egészen a diófákkal tűzdelt kert és a gyümölcsös határáig húzódtak. Az itt kialakult rézsúnél tudja a szakavatott szemű látogató a római fal helyét megállapítani. Valószínűleg azért

alakult így, mert a római kövek miatt nem tudták felszántani és földművelés céljára hasznosítani a területet, viszont remekül illettek a romantikus hangulatú, kötetlen, szabálytalan tájkert eszményéhez. A falon kívüli római település esetén ez a probléma nem állt fenn, mivel ott túlnyomó részt nem kővel építkeztek, így fel tudták szántani, gyümölcsfákat tudtak telepíteni a területre.

kórház és kastély+park viszonya

A Kemény család örökösei 2014-ben kaphatták vissza hivatalosan a kastélyépületet, a hozzá tartozó gazdasági épületek és a park egy részével együtt. A pszichiátria a kastély közelében, attól északnyugatra létesült új, földszintes épületekbe költözött. Ez a megoldás viszont más problémákat vet fel, amik megnehezítik az egységes és összefogott arculat megvalósítását. Az új összekötő út elvágja egymástól a kastélyt és a hozzá tartozó gyümölcsöst, amely a római település helyén található. Így az egyébként is csak nyomokban felismerhető római kori emléket tovább szabdalták. Így a kastélyt és az angolpark maradványait is elszeparálták a diófástól, gyümölcsöstől és egykor összetartozó gazdasági épületeitől.

A marosvécsi kastély nincs olyan elhanyagolt állapotban, mint hasonló korú társai a környéken. A 19. század végén Möller István tervei alapján újjáépült a tető és a negyedik bástya is ekkor épült. Az 1960-as évek végén is készült egy részleges felújítás, mely során új vasbeton lépcsőházat is kapott a közintézmény. A műemléki szempontok szerinti újbóli felújításhoz azonban komoly anyagi erőforrások szükségesek.

A hajdani kastélypark mára sokat veszített fényéből. Néhány különleges fa törzsére rögzített latin megnevezés mutatja csupán, hogy itt valamikor arborétum volt. Itt található Kemény János és felesége, Augusztina sírhelye, a Kós Károly tervezte Helikon asztal és Wass Albert sírja is. Ez utóbbi vonzza jelenleg a legtöbb turistát a településre.

Elindult egy fejlesztés, az épület részben bejárható, szerény kiállítás is nyílt a Helikon közösségről és Kemény Jánosról. Az Erdélyi Helikon-Marosvécsi Kemény alapítvány célja elsősorban a helikoni szellemiség továbbvitele, a család történetének és Kemény János munkásságának további kutatása, nyári táborok szervezése, kiállítások, évfordulók, események, ünnepek, konferenciák szervezése, könyvtár, irattár létesítése, az írói közösség emlékének őrzése. Véleményünk szerint ezek a célok bizakodásra adnak okot, és a római kori emlékekkel közösen erősíthetik a jövőben a hely turisztikai fellendülését.

ELŐKÉPEK, INSPIRÁCIÓ

Többféle útja ismert a római katonai emlékek vizualizációjának, a részleges rekonstrukción át a digitális technika adta lehetőségeikig. Számunkra előképül szolgáltak azok a megoldások, ahol a tájba rejtett finom beavatkozásokkal játszottak. Legyen az egy fasorral övezett sétány, amely a tábor területének méretét érzékelteti. Máshol különböző színű növényekkel jelölik a falak helyét. Ez a megoldás főleg madártávlatból látható teljes valójában. A kapuk, őrtornyok helye kiemelt szerepet kap több példában. Hol visszaépítik, hol csupán két darab más színben virágzó fafajtaival jelölik.

A faszervezetű építésnek római kori hagyományai is vannak. A védőrendszer falai is első ütemben a könnyen megmunkálható és gyorsan felépíthető és elbontható faszervezetből készültek. A vár két tornyán is van ilyen szerkezetű, körbefutó erkély. Az őrtorony egy eszköz, a védelem eszköze, a sétány a közösségépítés, emlékezés eszköze. A vár tornya is őrtorony. Körbejárható, minden irányból lehet figyelni. Kifelé figyelés. A mi tervünk az úton haladás, közben kifelé vagy befelé figyelés.

Építményünknel megpróbáltunk a lehető legegyszerűbb szerkezetre törekedni. Ezért előképeink voltak a stégek és gyaloghidak, melyek hierarchikus szerkezetükkel idomulni tudnak a környezetükhöz.

KIINDULÁS

Olvastunk, kérdeztünk, kutakodtunk... most feladatunk az építészeti beavatkozás – de milyen legyen? Kinek szóljon? Mi lehet a fő cél, a legokosabb válasz, hogyan tudunk segíteni?

A terület: családok és dinasztiák ősi, emlékeket őrző otthona. Lelkileg sérült emberek gyógyulóhelye, itt töltik napjaikat ismerkedve a világgal és önmagukkal - ismerkednek és beletörődnek, értelmezik, próbálják elfogadni. A látogatóknak egyelőre csak a hely, ahol Wass Albert megpihent. A dolgozóknak munkahely, fáradságos munkájukért cserébe a szabad természetben létezés/munka. És egyszer volt a római tábor, a nép s a katonák. Nem tudjuk, volt-e itt harc, ütközet, áldozatokkal járó felkelés...

Az első fontos tényezőnek a komplex területhasználatot látjuk. Úgy véljük, hogy a területen szükséges a családdal, a falu lakosaival, a látogatókkal, a hely dolgozóival és a betegekkel is foglalkozni.

A család most szeretné visszakapni, amit egykor elvettek tőlük; céljuk, hogy a kastély mostantól befogadja a falu lakóit és vendégeit, kiállítással, közösségi programokkal töltsék meg a kihalt, üres szobákat. Ami a történelem során valahogyan mindig zárt egységként működött, most megnyílik, hogy történetének továbbadásával a látogatók így őrizzék meg a család emlékét. **Az intézet** célja... talán az lehet, hogy a betegek ne csak zárt belső terekben töltsék napjaikat, hogy az épület ne kórház legyen, hanem otthon; a *ház kerttel*, vagyis hogy ők is élvezhessék a hely szépségeit, sétálhassanak a parkban (legyen park), nézhessék a felhőket, megcsodálhassanak egy katicabogarat. Az értékmegőrzés mellett a racionális **gazdasági** célokra is gondolnunk kell: a fenntartó fizető vendéget, a látogató élményt akar. **A munkásoknak** fontos lehet, hogy legyen hol megenni a vajás kenyeret ebédre, legyen hova letenni a talicskát.

A MI CÉLUNK, hogy adjunk valami szépet s jót az embereknek, hívjuk életre a nehéz, ámde értékes sorsok, a láthatatlan értékek kapszuláját.

A KONCEPCIÓ

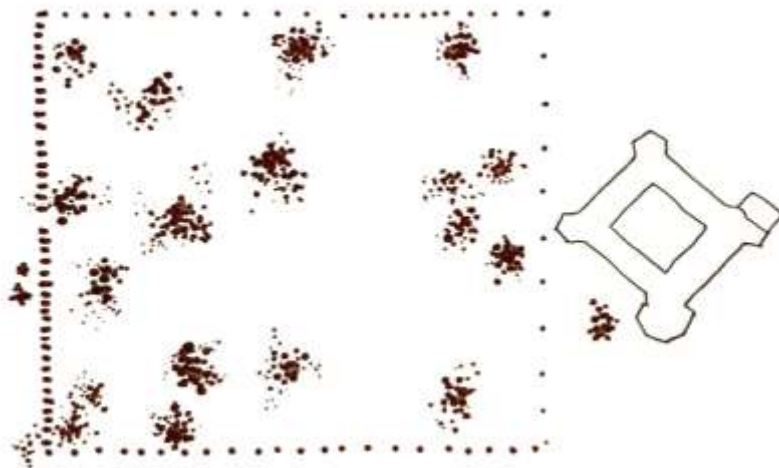
Létrehozunk egy jelet, ami megoldja, rendezi a kialakult helyzetet és értéket őriz.

Beavatkozásunk helye a római fal körvonala, ezzel hívjuk fel a figyelmet a jelenleg láthatatlan, föld alatt rejtőző értékre.

A körvonal mentén változik a domborzat, bizonyos pontjain más-más helyzetbe kerülünk. Építészeti beavatkozásként így egy olyan objektumot választunk, ami **érzékenyen reagál** minderre, kapcsolatba lép, érintkezik velük, ugyanakkor nem akar főszerepet vállalni.

Helyfoglalása alkalmazkodó; elrejtőzik, mégis határozottan kijelöli a helyet.

Az objektum fő **funkciójának** megválasztásakor és **megformálásakor** szintén visszanyúlunk a múltba. A valaha volt római tábor egy nagyon szigorú merőleges rendszer volt a páratlanul szép organikus tájban – itt egymás mellett él a folyó, az erdő, a felhők, a dombok lágy hullámváza. Az egykori angol kert, az arborétum is egy tervezett forma, e közös tulajdonságukban kapcsolódnak egymáshoz. Mindkettő elveszett érték, s ezek kettősségét hívjuk életre újra.

Célunk az arborétum visszaépítése, újratelepítése az egykori római tábor területén.

Ennek eszköze a területen elhelyezett építészeti objektum: egy modulelemekből összekapcsolt híd-szerkezet a római tábor falának vonalában, mely térben és időben flexibilis építmény.

Szükségesnek érezzük rendezni a kialakult helyzetet, megoldást találni a felmerült problémákra; e célunk megvalósítását a beépítés újragondolásában, a terület átrendezésében látjuk. Az objektum helyzetének megválasztása így nem csak az értékmegőrzés céljából vált fontossá; helyzetét a terület összképének változása kapcsán is előnyösnek találjuk.

Ideális jövőképünkben a római fal által körbezárt terület teljes egészében a kastély szerves részévé válik. A legfontosabb cél ezzel a szabad területhasználat kialakítása - lehetővé tesszük a látogatóknak, az intézet lakóinak és a dolgozóknak is, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek a természettel, a kastéllyal, annak múltjával. A tervezett arborétum területén jelenleg több olyan épület található, melyet bontásra ítélnék. Úgy véljük, hogy a kastély, a hozzá kapcsolódó építmények, valamint a templom olyan építészeti értéket képviselnek, amely mellett nem kaphatnak helyet a rendszerváltás után épült létesítmények. A bontásra ítélt épületek jelenleg az intézet kiszolgáló épületei, melyeket áttelepítenénk az újonnan épült blokkok közvetlen közelébe. A kastély ezáltal visszanyerné méltó környezetét.

Az objektum végleges, fő funkciója a lehatárolás; **fal-szerepében** körbeöleli az arborétumot.

A tervezett objektumunknak egy további fontos szerepet is szántunk.

A modulrendszer alkalmazása lehetővé teszi a szerkezet variálását, így a körvonal bizonyos pontjain **a helyzethez alkalmazkodva** alakul maga a forma és a funkció. Megengedi a formai játékot a domborzati viszonyokra való reflektálás vagy a rejtett értékek megjelölése céljából, más pontjain megoldást jelent egy adott problémára.

Izgalmas lehetőségnek találtuk kihasználni az objektum horizontális léptékét abból a célból, hogy a látogatók még több élményt szerezzenek. A híd-szerkezetet teljes hosszában bejárhatóvá tesszük, így egy végtelennek tűnő, keskeny sétány jön létre. **Játszik...**

Ahol egykoron kőből rakott masszív, védelmező fal volt, most helyébe lép egy filigrán, áttetsző, átlátszó, néhol besűrűsödő fa szerkezet. Emitt elrejtőzik a föld alá, másutt emelkedik tőle. Bizonyos pontjain finom szerkezeti, léptékbeli változásokkal találkozunk. Ebben a különleges helyzetben haladunk, csodáljuk a

tájat, értelmezni próbáljuk a látottakat. A fák lombjai közt járunk, hasonló magasságban, mint amilyen egykoron az erőd fala volt, messziről látjuk a kastélyt. Később már egészen közel kerülünk hozzá; közvetlenül mellette haladunk, alulról látjuk teljes valójában; látjuk, de nem érhetjük el...

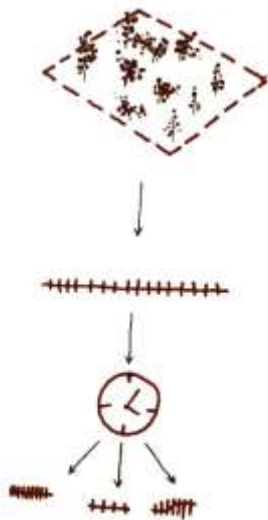
Az objektum birtokba vétele érzelmi hatást gyakorol az emberre. A látogatók szabadon barangolnak, átélhetik, milyen lehetett egykoron a fal, milyen magasban lenni, szétnézni, több nézőpontból is megcsodálni a tájat és a kastélyt. A múltbéli láthatatlan emlékek e finom utalásokkal jelennek meg újra.

Az építmény nem a fal újraépítése, csupán egy jel - az emlékezés építészeti eszköze, melynek célja a hatáskeltés, az emlékezés érzelmi úton történő befogadása. **Egyszerű építészeti objektum, érzékeny beavatkozás, szabadon bejárható kerítés, láthatatlan híd-sétány.**

HOGYAN FOG MEGÉPÜLNI?

A területrendezés, építés és működés megvalósulását hosszabb, több éves folyamatnak képzeljük el. Terveink szerint az objektum **szakaszosan épül meg**, melynek funkcionális, gazdasági és időbeli szempontjai is vannak egy általunk vízionált ideális jövőkép alapján.

Figyelembe véve a család jelenlegi gazdasági helyzetét úgy gondoljuk, hogy egy ilyen nagy beruházás nem valósulhat meg egykönnyen. Az építéshez biztosítani kell az emberi és anyagi erőforrásokat szponzoráció, adományok, felajánlások, gyűjtés vagy pályázatok útján. Feltételezzük, hogy bizonyos időközönként mindig egy-egy kisebb szakasz megépítésére lesz lehetőség, később a meglévő rész folytatásaként épül tovább a szerkezet. Így válik az objektum térben és időben is flexibilissé.

A terület körvonalán lévő helyzeteket vizsgálva **mindig ott épül meg egy szakasz, ahol szükség van rá**, reagálva ezzel az egyes problémákra. Kezdetben finom beavatkozások jönnek létre, melyeket hol a spontán szükség, hol a megfontolt tervezés hív életre. Kell-e egy új szerszámtároló, vagy most éppen az a fontos, hogy a várta felfigyeljenek? Ezek az előremutató apró lokális változások irányt adnak, a hosszú távú célok megvalósításában segítenek.

Az elképzelt jövő megvalósulásának idejét és pontos menetét **nem kívánjuk meghatározni**, ez a folyamat további fontos szereplőitől is függ. Szükséges ehhez az ő törekvéseik és lehetőségeik pontosabb ismerete, így az egyes fázisok további konzultációk során dőlhetnek el.

AZ IDEÁLIS JÖVŐKÉP - HOGYAN FOG MŰKÖDNI?

A **turizmus** fellendítése a család egyik fontos célja. Szeretnénk, ha a kastély még inkább ismertté válna, az esetleges bevételt az épület felújítására fordítanák. Jelenleg azonban

problémát okoz a rendezetlen területviszony, a műveletlen kert, valamint az intézet lakóinak egyidejű jelenléte is.

Jövőképzésben az arborétum és a sétány a kastély mellett egy kiegészítő értéket képviselne. Figyelemfelkeltő attrakcióként vonzó lesz a turisták számára, a területrendezés folyamán pedig zavartalanul válik a területhasználat. Az intézet további létesítményeinek elköltözése után szabadon kialakítható a látogatás módja és ideje, a látogatási időpontok kijelölése, ezzel párhuzamosan pedig megegyezés szükséges az intézettel, amennyiben ők is szeretnék birtokba venni a területet.

Jövőképzésben szerepet kap a **közösségépítés** is. Fontosnak tartjuk, hogy a falu lakói is a magukénak éreznék ezt a területet. Jelenleg attól félnek, hogy a család visszaköltözésével elveszíthetik saját tulajdonaikat, ezért mindenképpen egy békés együttélés kialakítása a cél. A család jelenleg is igyekszik élettel megtölteni a kastély teremt; kiállítás, programokat szerveznek a falu lakóinak, fogadják a látogatókat. Ezt a munkát érdemesnek tartjuk folytatni.

A közösségépítés egyik legszebb eszköze a **közös építés**. Elképzelésünk szerint a szakaszosan történő építés a falu lakosai (sőt, akár a látogatók) aktív bevonásával, kalákában történik, mely által kialakulhat a helyhez való szorosabb érzelmi kötődés. A magáncélok mellett pedig létre jöhet egy közös cél és közös jövőkép, hogy a kastély kicsit mindenkéé lehessen. A sétány megépítése lehetőséget teremt a kölcsönös egymásra találásra. Az itt zajló beszélgetések során megismerhetik egymás céljait és törekvéseit, majd együtt gondolhatják tovább a fejlesztés mikéntjét.

A kastély fokozatosan szépülő, ápolat és gondozott kertje időről időre különféle közösségi programoknak adhat otthont: faluünnepek, nagyobb rendezvények, szabadtéri misék, általános iskolai fellépések, vendégszínházak szabadtéri előadásai, helyi énekesek koncertjei, nyári építőtáborok tölthetik meg élettel a kertet.

Továbbá lehetőséget látunk arra is, hogy a tervezett arborétum eszközéül szolgáljon a munkahelyteremtésnek; az arborétum gondozása, valamint a gyümölcsstermesztés beindítása további munkát adhat a falubelieknek. Ennek a gazdasági és szociális szempontok mellett érzelmi értéke is van, szintén fontos tényező lehet a közösségformálásban.

Tervezett építmény leírása végleges állapotában:

Az út egyik sarkán nyílik meg, ahol találkozik a földdel. Csak itt, a kastélyhoz vezető bejárat felől tudunk rá fellépni, ekkor még a talajszinttől csak egy lépcsőfoknyival emelkedik el. A várkastély mellett elhaladva az építmény fokozatosan híddá alakul, ahogy az épületet

körülvevő árok felett átível, hogy aztán újra a földhöz közel kerüljön. Lehetőség nyílik a látogatók számára, hogy a sétányról lelépve az angolkert őserg fái között tiszteletüket tegyék a báró és felesége, valamint Wass Albert sírjánál.

Az északi oldalon a terep lejtésviszonyait követve

fokozatosan emelkedik, majd átlép az új út felett. Ezzel összeköti a kastély vonzáskörzetét a gyümölcsösrel, másrészt egyfajta elválasztást biztosít a kórház új épületei felé.

A nyugati oldalon magasan halad a diófák lombkoronái között, a hajdani erőd kapujánál a tartószerkezet oszlopai magasan fölénk emelkedve keretként zárulnak be.

A déli oldalon lefelé ereszkedünk, a gazdasági épületek mögött, az úton járdává szelődül, majd visszatér a kiindulási ponthoz.

Az építmény tartóoszlopai két méterenként helyezkednek el, magasságuk a terepviszonyok és az elérni kívánt hatás szerint változik. A sétány járósintje fölött folytatódik, ettől a szinttől legalább 1 méter, legfeljebb 2,2 méter magasságig. A merevséget keresztirányban összekötő pallók, hosszirányban 10 méterenként andráskeresztek biztosítják. A 1,5 méter széles járófelület hosszirányú gerendákra ültetett deszkákból áll. A szintkülönbségek áthidalása 1 méter mély belépésű lépcsőfokokkal történik, hogy ne legyen hangsúlyos szintváltás a szerkezetben.

MIÉRT ÉRTÉKKAPSZULA?

Az értékapszula magába zárja és megőrzi mindazt, ami megőrizendő, hogy ne merüljön feledésbe. Az emberek szeretnek üzenetet küldeni a jövőbe, a távoli társainknak, két okból is: az egyik, hogy fontosnak gondoljuk magunkat és mindazt, amit teszünk; a másik, hogy kisgyermek korunkból tudjuk, kincset találni fantasztikus érzés. És amikor mi rejtjük el a kincset, az még izgalmasabb!

Az arborétum maga lesz az értékapszula, ahol lehet elmélkedni a régi időkön és a nehéz sorsokon, ami különleges élményt ad, tervezettségében és telepítésében pedig megidézi a római kort. Üzenete van.

A mi értékapszulánk kicsi-nagy beavatkozás – nagy a léptékében, kicsiny a rejtőzködése okán. Mi is elrejtünk most valamit a fák közé, hogy aki rátalál, élményt szerezzen.

Szakirodalom:

<http://www.rirc.ro/results/2014-2/>

<http://www.limesdacicus.ro/>

<http://www.kemenyinfo.hu/?xid=1d182338>

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_castrumtol_a_limesig_romai_erodepiteszet/

Szilamér Péter Pánczél: A római Dácia keleti limes-ének kutatása Maros megyében / Searching for the eastern limes of Roman Dacia in Mureş County. In: Gaul C., Sági G., Vasáros Zs. (eds.) *Identitás és kultúra / Identity and culture*. Budapest, 2014, 18-21.

Constanze Höpken, Manuel Fiedler, Gregor Döhner: Erasmus IP – a római limes az európai kultúrtájban / Erasmus IP – the roman limes as european cultural landscape. In: Gaul C., Sági G., Vasáros Zs. (eds.) *Identitás és kultúra / Identity and culture*. Budapest, 2014, 16-17.

Szilamér-Péter Pánczél, Manuel Fiedler, Constanze Höpken, Gregor Döhner, Máté Szabó, László Lenkey, Nicoleta Man: Forschungen am Dakischen Ostlimes zwischen Brâncoveneşti und Sărăţeni. In: *Der Limes* 8, 2014, 23–27.

Szilamér-Péter Pánczél, László Lenkey, Mihály Pethe. Nándor Laczkó, Updating our Knowledge about the Roman Fort rom Brâncoveneşti, Mureş County. *MARISIA XXXII*, Târgu Mureş, 2012, 105-116.